

Vlaams
Parlement

ingediend op **1694** (2018-2019) – Nr. 2
7 februari 2019 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jo De Ro

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Kathleen Krekels, Kris Van Dijck, Koen Daniëls, Vera Celis,
Ingeborg De Meulemeester en Paul Cordy

**betreffende de ondersteuning en begeleiding
van zeer makkelijk lerende (ZMAL)
en hoogbegaafde (HB) jongeren in het onderwijs**

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Jan Durnez.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Jamila Hamddan Lachkar;
Franc Bogovic, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;
Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:

1694 (2018-2019) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

1. Toelichting door de indieners van de conceptnota.....	4
1.1. Uiteenzetting door Kris Van Dijck.....	4
1.2. Uiteenzetting door Kathleen Krekels.....	5
2. Bespreking.....	7
Gebruikte afkortingen.....	13

In de Commissie voor Onderwijs werd op 22 november 2018 en 31 januari 2019 de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de ondersteuning en begeleiding van zeer makkelijk lerende (ZMAL) en hoogbegaafde (HB) jongeren in het onderwijs behandeld.

1. Toelichting door de indieners van de conceptnota

1.1. Uiteenzetting door Kris Van Dijck

Kris Van Dijck beperkt zich tot een algemene situering van de problematiek. Voor een meer omstandige en gedetailleerde toelichting verwijst hij naar de tekst van de conceptnota zelf.

Het lid wijst erop dat het niet de eerste keer is dat dit thema in de commissie aan de orde komt. Hoewel de conceptnota dit niet vermeldt, vond hierover eind 2001 al een hoorzitting plaats (*Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 899/1). Ook professor Tessa Kieboom heeft destijds een uiteenzetting gegeven over het onderwerp. Spijts het feit dat de problematiek dus niet nieuw is, leeft bij de indieners van de conceptnota toch het aanvoelen dat er nog steeds niet op de gepaste manier mee omgegaan wordt, laat staan dat er op het terrein voldoende tools, kennis en knowhow aanwezig zijn om de zaak aan te pakken.

De spreker benadrukt dat het hier wel degelijk om een 'problematiek' gaat. Hoogbegaafde kinderen en jongeren die snel leren, raken immers vaak in de problemen. Daar waar bij het publiek in eerste instantie de indruk kan leven dat dit een positieve eigenschap is, die hoe dan ook positief moet uitpakken voor de betrokken kinderen, leert de praktijk dat het tegendeel vaak het geval is. Soms leidt hoogbegaafdheid zelfs tot ronduit dramatische toestanden.

De indieners van de conceptnota hebben ook contact gehad met heel wat mensen. Er zijn gesprekken geweest met ouders en met scholen of – meer algemeen – met erkende en private onderwijsinstellingen. Die laatste zijn ontstaan uit de vaststelling dat het officiële circuit van erkende, gesubsidieerde scholen niet altijd aan de behoeften en de gestelde verwachtingen kan voldoen. Dergelijke privé-initiatieven kunnen natuurlijk behoorlijk duur uitvallen, hetgeen het voor sommige ouders erg moeilijk maakt. De problematiek van hoogbegaafdheid krijgt er op die manier ook nog een socio-economische dimensie bij, stelt de spreker.

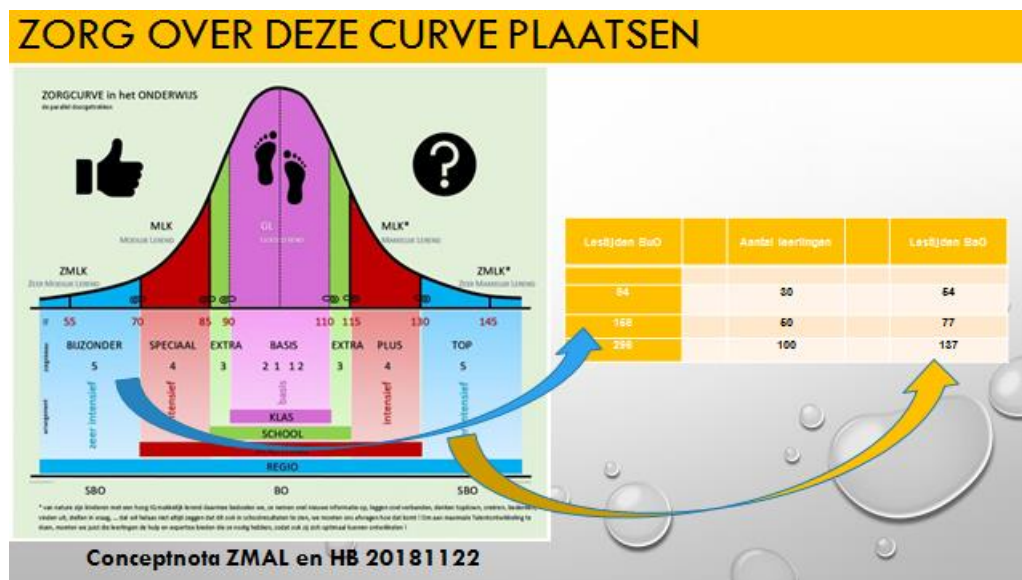
Er zijn ook gesprekken gevoerd met hulpverleners en heel in het bijzonder met mensen die rond deze kwestie werken vanuit de invalshoek van de ontwikkelingspsychologie. Ook zijn de indieners te rade gegaan in Nederland, waar men op dit gebied toch al iets verder staat.

Aan al die gesprekken en contacten hebben de opstellers van de conceptnota de stellige overtuiging overgehouden dat er wel degelijk mogelijkheden bestaan om in te grijpen in deze problematiek.

Vooreerst stelt zich daarbij natuurlijk een definitieprobleem. Wanneer er wordt nagegaan over wie het precies gaat, wordt in eerste instantie teruggegrepen op het instrument van de IQ-meting. Hoewel dit element op zich niet alleenzaligmakend is, toont de gausscurve op basis van IQ-meting aan dat er wel degelijk sprake is van een discrepantie. Kort gezegd komt die erop neer dat aan kinderen die slechter lerend, zwak lerend tot zelfs zwakbegaafd zijn – terecht – heel wat meer tijd, middelen en energie wordt besteed dan aan talentvolle kinderen, die duidelijk niet voldoende aandacht krijgen. Het is een spijtige zaak, ook economisch gezien, dat men op die manier talent verloren laat gaan, meent de

spreker. In een kennissamenleving als de onze, kan men zich dit eigenlijk niet veroorloven.

Inzake ondersteuningsinitiatieven naar zwakke dan wel hoger scorende kinderen verwijst Kris Van Dijck naar de zorgcurve in het onderwijs overeenkomstig de gausscurve op basis van IQ-meting.

Hij wijst er daarbij op dat in het M-decreet expliciet vermeld wordt dat zo veel mogelijk kinderen 'op maat' begeleid en onderwezen moeten worden. Versterken, verbreden en verdiepen van kennis zijn daarbij erg belangrijk. Aan de rechterkant in de tabel worden de lestijden vermeld die respectievelijk ter beschikking gesteld worden van scholen voor buitengewoon onderwijs voor het begeleiden van moeilijk lerende kinderen en van gewone basisscholen. Het verschil tussen beide is frappant, maar terecht.

Anders wordt het wanneer de extra ondersteuning voor begaafde kinderen in het gewoon onderwijs wordt bekeken: voor hen is gewoon geen extra ondersteuning voorzien. Nochtans hebben de betrokken scholen hier wel degelijk nood aan. En de facto zijn er ook scholen die hiervoor extra inspanningen leveren, door verdiepend te werken via kangoeroeklassen. Al te vaak botsen ze daarbij echter op een tekort aan uren, terwijl ook het differentiëren binnen een klas zijn grenzen heeft. Binnen het huidige kader ligt het met andere woorden niet voor de hand om deze jongeren – toch geen kleine groep – op een gepaste manier uit te dagen, stelt Kris Van Dijck.

Bij ontstentenis van een dergelijke verdieping riskeren de jongeren in kwestie met een negatief zelfbeeld te worden opgezadeld. Hoogbegaafden zijn overigens vaak perfectionistisch ingesteld en maken zich gemakkelijker zorgen om van alles en nog wat. En doordat ze in het gewoon onderwijs weinig of niet uitgedaagd worden, kunnen er zich bij latere meer uitdagende studies wel problemen gaan stellen, precies omdat ze nooit een degelijke studiemethode ontwikkeld hebben. Allemaal redenen dus, om deze categorie van jongeren de aandacht en zorg te bieden die ze verdienen, besluit Kris Van Dijck.

1.2. Uiteenzetting door Kathleen Krekels

Aansluitend op de vorige spreker wijst *Kathleen Krekels* erop dat hoogbegaafde jongeren die niet de nodige hulp en uitdaging krijgen op termijn probleemgedrag kunnen vertonen. Verveling op school leidt in hun geval tot een heel specifieke

vorm van schoolmoeheid. Uit onderzoek van het expertisecentrum Exentra vzw blijkt dat niet minder dan 86 percent van de hoogbegaafde leerlingen zich verveelt op school. Daaruit komen problemen voort als stemmingswisselingen, psychosomatische klachten en overdreven bezorgdheid. Finaal leidt dit tot schoolmoeheid en niet meer willen studeren. Niet minder dan 1 op 6 van die leerlingen presteert ondermaats. Sommigen maken zelfs hun middelbare studies niet af, of vatten geen hogere studies aan. Hier gaat dus veel talent verloren, beklemtoont het lid. De uitdaging bestaat er dan ook in om die leerlingen tijdig te identificeren en om ze uit te dagen het beste uit zichzelf te halen.

Hier is een taak weggelegd voor het onderwijs, waarbij zowel de overheid als de andere onderwijsactoren een rol te vervullen hebben, merkt de spreker op. Er moet worden nagegaan wat er op het veld concreet gedaan kan worden voor hoogbegaafde jongeren. De conceptnota beperkt zich tot de hoogbegaafde en zeer makkelijk lerende jongeren. Daarnaast zijn er ook nog uitermate hoogbegaafde leerlingen, die ook de nodige aandacht verdienen. Voor die categorieën van leerlingen vormt het geven van extra lessen en extra oefeningen op zich geen adequate oplossing. Dit wordt niet voldoende uitdagend bevonden, en komt niet tegemoet aan hun nood tot verdieping van de leerstof. Niet alleen wordt hun leerhonger hierdoor niet bevredigd, ze voelen zich ook niet begrepen door het systeem. Het belang van dat aanvoelen, mag niet onderschat worden.

Vanuit de scholen komt dan weer de bemerking dat ze niet de nodige middelen en kennis hebben. Bij ontstentenis van uitrusting, knowhow en specifiek getrainde leerkrachten, voelen scholen zich soms behoorlijk machteloos tegenover hoogbegaafde kinderen die beginnen te onderpresteren, stelt het lid. De betrokken leerlingen van hun kant, voelen dat vaak ook zeer goed aan en willen daarenboven niet in een apart hokje gestopt worden. Ze willen 'gewoon' naar school gaan, willen zijn wie ze zijn en willen erkend worden in hun recht om te zijn wie ze zijn. Nu voelen ze zich nog al te vaak een soort buitenbeentje, wat ze niet begrijpen en onterecht vinden.

Al deze vaststellingen nopen tot de conclusie dat het noodzakelijk is om vanuit de overheid een hoogbegaafdenbeleid uit te werken. Basis daarvan is vooreerst de erkenning van het bestaan van die groep van leerlingen en het beschikbaar maken van tools voor scholen om met die groep te werken. Primair is de kennis van het fenomeen – wat is hoogbegaafdheid en hoe herkent men het bij individuele leerlingen – en van de manier om daar best op in te spelen. Daarnaast moet men weten of en hoe het klasmanagement en de schoolorganisatie daarop afgestemd kunnen worden.

Naast de vereiste kennis, hebben de scholen natuurlijk ook middelen – in de ruime zin van het woord – nodig. Daar waar scholen al heel wat aandacht besteden aan kinderen met specifieke noden, moet er nu ook aandacht gaan naar de groep van de hoogbegaafden. De overheid moet ook in die richting klasdifferentiatie faciliteren, stelt Kathleen Krekels. Naast de huidige SES-kenmerken, zouden ook de leerpsychologische kenmerken of leercompetentiekenmerken van een kind in rekening moeten kunnen worden gebracht. Hoogbegaafdheid wordt op die manier een factor. Op die manier zouden extra omkadering of werkingsmiddelen kunnen worden toegevoegd aan de basiszorg van een school. Scholen krijgen zo meer ruimte om hun werking en omkadering ook af te stemmen op hoogbegaafde leerlingen.

Qua kostprijs zou dit volgens de spreker zeker haalbaar moeten zijn. In de voorstellen die momenteel circuleren aangaande de versterking van het basisonderwijs, kan er bijvoorbeeld al meer aandacht gaan naar de basiszorg. Er moet volgens het lid worden nagegaan of de zorgcoördinator, die dag in dag uit op school is, voldoende steun en middelen kan krijgen om het gehele spectrum

van de gausscurve af te dekken. Ongeacht waar ze zich situeren op deze curve, moeten alle kinderen voldoende aandacht en ondersteuning kunnen krijgen.

Dezelfde redenering kan worden doorgetrokken op het niveau van het onderwijsveld. Als de overheid de nodige middelen vrijmaakt, kunnen er meer leerkrachten bijgeschoold worden en kan er ook beleidsmatig gefocust worden op hoogbegaafdheid. Men zal er alleszins niet mee kunnen volstaan om een of enkele leerkrachten bij te scholen. Ook de directie en het hele lerarenteam van een school zullen zich hiervoor moeten engageren, want een beleid rond hoogbegaafdheid moet door de hele school gedragen worden. Het stimuleren en uitdagen van dergelijke kinderen zal immers per definitie vereisen dat men klasdoorbrekende projecten en initiatieven opzet, dat men werkt met kangoeroe-classes enzovoort. Het moge in elk geval duidelijk zijn dat er van alle kanten heel wat goodwill nodig is om zo'n systeem echt goed te laten draaien, anders zullen de betrokken kinderen steeds op hun honger blijven.

Naast de aanbevelingen richting overheid en het onderwijsveld, wordt in de conceptnota ook gepleit voor de totstandbrenging van een soort hoogbegaafden-netwerk of -platform. Dat heeft tot doel om de goede praktijken te bundelen. Zowel scholen, ouders als leerlingen zelf hebben de wens geuit om kennis, ervaringen, goede praktijken en materialen te delen, uit te wisselen en samen verder te ontwikkelen. Een dergelijk platform kan digitaal en virtueel zijn, maar kan daarnaast ook in levenden lijve gestalte krijgen. Op die manier kunnen nieuw uitgewerkte materialen en – in een vroeger stadium – ook nieuwe ideeën heel snel gedeeld en overgedragen worden. De daarvoor opgeleide leerkrachten kunnen die dan vertalen naar de cultuur van hun school.

Afsluitend constateert Kathleen Krekels dat er zowel op het niveau van de leerkrachten, de directies als de overheid nog heel wat werk aan de winkel is. Daarbij moet langs drie grote lijnen gewerkt worden: kennis, platformvorming en allocatie van middelen.

2. Bespreking

De conceptnota heeft volgens *Jenne De Potter* de verdienste dat zij de ambitie bevestigt om leerlingen gelijke kansen te bieden door recht te doen aan de verschillen in onze superdiverse samenleving. Iedereen moet kunnen rekenen op afstemming tussen zijn mogelijkheden en die van het onderwijs. Alleen gedifferentieerd onderwijs kan recht doen aan die diversiteit. Onderwijs voor de gemiddelde leerling heeft voor zijn fractie geen toekomst.

Hij onderstreept dat die evidentie ook geldt voor leerlingen die gemakkelijk leren en/of hoogbegaafd zijn. Ook zij moeten kunnen rekenen op gedifferentieerd en flexibel onderwijs. Als interesses en talenten de vraag oproepen naar meer uitdaging en verdieping, moeten de scholen daarop een antwoord kunnen bieden. Dat past overigens in de nieuwe aanpak van de eerste graad in het gemoderniseerde secundair onderwijs, met een benadering op maat.

Vraag is of daar vandaag voldoende aandacht voor is. Hoewel de regelgeving over specifieke onderwijsbehoeften uitdrukkelijk ook bedoeld is om in te spelen op de behoeften van de genoemde groep, onder meer door dispenserende maatregelen die leiden tot de individuele toevoeging van doelen aan een curriculum, is het volgens hem duidelijk dat die focus nog niet overal aanwezig is. Het is dan ook belangrijk om na te gaan welke bijkomende initiatieven nodig zijn, zonder daarbij voorbarige maatregelen in te voeren zoals nieuwe structuren, te specifieke aparte behandeling of doorgedreven labelen, die ook door de leerlingen zelf niet worden gewenst.

Zijn fractie verwacht veel van het talentonderzoek, waarin de belangrijke vraag die is naar de omgevingsfactoren die begaafde leerlingen gemotiveerd of betrokken houden. Hij noemt klassamenstelling en -klimaat, differentiatie naar boven, interventies van leerkrachten en de ouders. De eerste resultaten geven aan dat cognitief begaafden zich goed voelen maar er zijn ook aanwijzingen dat hoogbegaafden de lessen als minder uitdagend ervaren, minder autonoom gemotiveerd zijn en minder op hun schoolwerk ingaan.

Als eerste van de sporen waarvan CD&V de uitwerking haalbaar acht, noemt het lid de inzet op kennis over (de omgang met) hoogbegaafdheid in de lerarenopleiding en nascholing. Tweede is een grotere focus op ondersteuning in de uitvoering van de regelgeving voor specifieke onderwijsbehoeften, onder meer via netwerken en de integratie van expertise. Derde is de kennisopbouw door het onderzoeksplatform Talent als Platform, naast de opstart van een lerend netwerk in overleg met alle betrokkenen, en de omzetting naar praktijkgericht materiaal of organisatieondersteuning.

Tot slot herhaalt Jenne De Potter zijn eerdere verwachtingen ten aanzien van het genoemde onderzoek, waarvan de resultaten allicht tot verrijkende aanbevelingen zullen leiden.

Franc Bogovic vindt het jammer dat het onderwerp pas nu wordt besproken en niet twintig jaar geleden, toen Vlaanderen de overgang begon te maken van maak- naar kennisindustrie. De rol van cognitieve capaciteiten is in de kennisindustrie immers ongelooflijk belangrijk. Bij gebrek aan beleid zijn hoogbegaafden vandaag overgeleverd aan de lokale kennis daarover. Hij erkent dat er goede voorbeelden zijn van scholen die dergelijke jongeren een kader bieden en stimuleren, maar tegelijk leert de talentstudie dat heel wat leerlingen schoolmoe zijn en niet gemotiveerd. Er is dus wel degelijk beleid nodig. Tot nu toe heeft dat – terecht – sterk ingezet op leerlingen met een bepaalde socio-economische achtergrond. Dat is goed, maar ook een beleid ten aanzien van hoogbegaafden kan tot sociale mobiliteit leiden, want zij kunnen om het even welke sociale achtergrond hebben.

De nota geeft goede voorzetten, al heeft het lid vragen bij het labelen van mensen. Vroege opsporing is belangrijk als ijkpunt, maar niet om verder beleid op af stemmen, aangezien leerlingen van 7, 8 of 9 jaar nog een serieuze sprong kunnen maken mits goede begeleiding. Als men over een detectiemechanisme beschikt, is de volgende vraag die naar de begeleiding die zorgt voor talentontwikkeling. Het kan gaan om heel specifieke niches, die niet altijd door een IQ-test opgevangen worden. Differentiatie naar voren schuiven als de sleuteloplossing, vindt hij kort door de bocht. In landen waar de brede eerste graad of school goed werkt, zijn de klassen juist homogener.

Anderzijds is segregatie evenmin de oplossing. Talentontwikkeling staat immers niet op zich. In onze samenleving zijn sociale vaardigheden even belangrijk als intellectuele. De begeleiding moet volgens het lid in de eerste plaats gericht zijn op kwaliteitsvol secundair onderwijs, dat zowel de hoogbegaafde als de gemiddelde leerling stimuleert. Daarnaast is maatwerk nodig, zonder dat men de betrokkenen definieert als probleemleerlingen. Ze hebben eerder bijkomende stimulansen nodig door extra activiteiten aan te bieden. Het maatwerk moet ook drempels voor een versneld schooltraject wegnemen, zonder hen evenwel naar het sociale isolement van huisonderwijs te leiden.

Franc Bogovic besluit dat de nota een goede basis vormt voor discussie, maar dat die in elk geval moet gevoerd worden voor een volgende stap mogelijk is.

Ook *Elisabeth Meuleman* vindt dat de indieners nuttig werk hebben geleverd. De problematiek verdient inderdaad meer aandacht dan er af en toe een vraag over te stellen. Er is een structurele aanpak in het onderwijs nodig, waaraan nog werk is. Ook zij heeft wel valkuilen opgemerkt zoals die van het labelen. Het IQ is immers veranderlijk: soms heeft een kind een bepaalde voorsprong door een stimulerende thuissituatie waarvan anderen niet genoten. Zij waarschuwt dat vroege detectie voor etiketten kan zorgen waar de leerlingen later niet bij gebaat zijn. Er kunnen trouwens ook grote verschillen zijn tussen vakken, waarbij een leerling alleen voor heel bepaalde een zeer grote voorsprong heeft.

Conclusie is ook voor haar dat het onderwijs veel meer moet inzetten op maatwerk, waar veel groepen met zorgnoden bij gebaat zijn. Ze onderstreept wel dat hoogbegaafdheid voor haar geen luxeprobleem is en dat de negatie of relativisering ervan grote gevolgen kunnen hebben, van talentverspilling tot psychische problemen. De nota zou uit de erkenning daarvan volgens haar moeten afleiden dat ook extra investeringen en personeel nodig zijn, maar dat ontbreekt. Leerkrachten willen wel maatwerk leveren maar hebben nu al de handen vol. Wie moet voor die extra ondersteuning zorgen?

Kris Van Dijck erkent dat de evenwichtsoefening moeilijk is. ZMAL- en HB-jongeren zijn inderdaad niet allemaal probleemleerlingen, maar grote groepen worden wel degelijk met problemen geconfronteerd, waarvoor niet altijd een oplossing wordt gevonden binnen het reguliere onderwijssysteem. Ouders zoeken dan hun toevlucht tot dure privé-initiatieven, die niet iedereen kan betalen. Dat is wel degelijk een probleem in het licht van de doelstelling om alle kinderen een gepaste opleiding te bieden.

Hij onderstreept dat het niet de bedoeling is om van alle kinderen IQ-tests af te nemen. Leerkrachten moeten wel inzicht kunnen verwerven. Hij wil niet labelen, maar op een bepaald moment moet men wel man en paard noemen om gepaste maatregelen te kunnen nemen. Voor zijn fractie moet dit thema in elk geval meegenomen worden in de toekomstige focus op kwaliteitsvol onderwijs.

Jo De Ro heeft de indruk dat de Inspectie 2.0 het al sterk meeneemt in haar nieuwe methodiek. Uitdaging van en differentiatie voor de sterke leerlingen wordt in doorlichtingen als werkpunt naar voren geschoven. Dat is alvast positief.

Zelf was hij aangenaam verrast door heel veel delen van de nota. Hoewel sommige partijgenoten van de indieners pleiten voor nieuwe elitescholen, vond hij de tekst verfrissend en progressief. Er wordt gepleit voor een individueel perspectief. Hij citeert: "Het Vlaamse onderwijs is gebaseerd op een industrieel model dat de gemiddelde leerling als referentiepunt neemt en dat probeert om leerlingen die net niet aan de referentievoorzwaarden voldoen, daar naartoe te begeleiden.". Dat kan in het onderwijsprogramma van heel wat andere partijen staan, meent de spreker. Hij detecteert de wil om voor het hele spectrum van kinderen te gaan, wat hij waardeert, en vernoemt verder de verwijzing naar sociale rechtvaardigheid en de mogelijkheid van extra talen als Spaans. Het allerbelangrijkste is echter, zoals gezegd, de zoektocht naar oplossingen binnen het bestaande onderwijs.

Het lid maakt wel bezwaar tegen de passage over de zesjescultuur. Zelf kwam hij in zijn professionele carrière nog geen enkele leerkracht tegen die het goed vond om de lat op zes te leggen om iedereen tevreden te stellen. Wat zijn de bronnen van de indieners voor deze volgens hem valse indruk? Dezelfde opmerking heeft hij over de bewering dat onze cultuur excelleren niet meer zou aanmoedigen of in de kijker zetten. Zijn ervaring leert integendeel dat men nog altijd prijzen uitdeelt bij diploma-uitreikingen, waarbij men een laudatio uitspreekt en er wordt geapplaudisseerd. Talent wordt wel degelijk benoemd. Hebben de indieners

dergelijke aanwijzingen gevonden in lerarenopleidingen of pedagogische projecten dan wel begeleidingsdiensten? Dergelijke volgens Jo De Ro onverantwoorde uitspraken doen afbreuk aan de rest van de conceptnota.

Caroline Gennez sluit zich aan bij de positieve woorden van de collega's. Het is goed dat het thema op de agenda komt. Haar fractie wil de lat zo hoog mogelijk leggen voor elke leerling en de onderwijzkloof zo klein mogelijk maken. De ambitie om te excelleren zonder iemand achter te laten, noemt zij gezond.

Jongeren die zeer makkelijk leren, kregen ooit te horen dat ze zich maar moesten bezighouden. Dat scholen of leerkrachten niet altijd evenveel blijf geven van maatwerk, is niet nieuw. Haar ervaring is echter dat die urgentie vandaag enorm gegroeid is. Dat zij de benoeming van het probleem waardeert, neemt evenwel niet weg dat zij geen fan is van labelen of determinerende IQ-metingen. Van belang is vooral dat expertise bij de leerkrachten terechtkomt. Zij is dan ook voorstander van het voorgestelde netwerk en platform. Het bewustzijn mag immers niet afhangen van toevallige, persoonlijke ervaring.

Haar fractie wil geen segregatie en vindt sociale mix belangrijk. Daarom stelt de spreker ook voor hoogbegaafden geïntegreerd onderwijs voor, waarin co-teaching, maatwerk en differentiatie antwoorden kunnen bieden op specifieke uitdagingen. Ook de brede school kan een aanknopingspunt zijn, waarin andere talenten en interesses geprikkeld kunnen worden tijdens en na de lessen, en waarbij ze schaken als voorbeeld geeft. *Caroline Gennez* besluit dat er lichtpunten en goede praktijken zijn, maar dat de expertise nog niet overal wordt gedeeld. Het zou een goede zaak zijn mocht de nota daartoe een aanzet geven.

Kathleen Krekels is blij dat de grote lijnen van de nota door de hele commissie worden gesteund. Misschien is probleem niet het juiste woord, maar er is wel degelijk iets aan de hand dat niet mag geminimaliseerd worden, aldus het lid. De nota pleit voor een beleid dat rekening houdt met de verschillende gradaties en daarom maatwerk biedt, wat niet belet om de betrokken kinderen in groepen te zetten. De belangrijkste vraag op dit moment is die naar kennis, die in veel scholen nog een minpunt is: wie is hoogbegaafd, in welke mate en welke andere problematieken houden ermee verband?

De indieners pleiten voor een soort label, niet om te stigmatiseren, maar omdat de aanpak een juist kader vereist, waarin de gradaties goed zijn geduid. Sommige hoogbegaafden zullen voldoende hebben aan extra uitdagingen, al dan niet in een brede school, maar andere hebben meer nodig. Uitermate hoogbegaafden zitten vast in het onderwijssysteem dat geen antwoord biedt op hun specifieke behoeften. Wie bijvoorbeeld voor de examencommissie eerder slaagt voor een bepaald vak van de eerste graad, mag vervolgens die van de tweede niet afleggen voor men geslaagd is voor alle andere vakken van de eerste graad.

De spreker vindt dat de onderwijscommissie die kans tot excelleren in een bepaald vak moet bieden, gecombineerd met de voortzetting van het gewone curriculum voor de andere vakken. Dat moet men durven bekijken, want het is mogelijk binnen het huidige systeem als men er flexibeler mee leert omgaan. Zonder benoeming is echter geen oplossing mogelijk, vandaar het pleidooi voor labelen.

Met het begrip zesjescultuur bedoelen de indieners niet dat scholen tevreden zouden zijn als iedereen zes haalt, maar wel het feit dat, vooral in het basisonderwijs, iedereen mee moet kunnen. Sommige kinderen springen echter vanzelf over die lat. Hen moet de mogelijkheid geboden worden om te excelleren. Het volstaat niet om tevreden te zijn dat iedereen mee is en dat moet men ook in het

basisonderwijs durven benoemen. Men mag immers de kinderen die meer kunnen, niet vergeten.

Kathleen Krekels bevestigt dat wat de nota vraagt, extra investeringen met zich meebrengt. De nota verzwijgt dat niet, maar neemt het op in een breder kader, meer bepaald het meetellen van leerpsychologische kenmerken van de leerling, ter aanvulling – en niet vervanging, onderstreept ze – van de SES-kenmerken.

Daarmee wordt de brede basiszorg versterkt. Het gaat dan niet alleen om maatwerk voor hoogbegaafde leerlingen maar evengoed om leerlingen met leerstoornissen. Op die manier kan de school daar zelf voor zorgen met zijn zorgleerkrachten in de plaats van een beroep te doen op het onderwijsnetwerk.

Ook als men erin slaagt ieder kind maatwerk te bieden door goed te differentiëren, zal er toch een kloof blijven bestaan. Uiteraard zullen sommige kinderen hoger eindigen dan andere. Dat is ook niet erg zolang de kloof niet veroorzaakt wordt door een gebrek aan kansen.

Koen Daniëls repliceert dat in volume III van PISA 2015 over 'well-being' meer dan 110 keer het begrip 'achievement motivation' voorkomt. Vlaanderen scoort op dat punt het laagst van de hele OESO voor 15-jarigen. De reden blijkt te zijn dat de helft genoeg is. De ambitie ontbreekt om meer te doen. Het gaat dus niet over de leerkracht, onderstreept hij, maar over wat de Russische psycholoog Vygotsky de zone van naaste ontwikkeling noemde. Bij jongeren die hoogbegaafd zijn of zeer makkelijk leren, ligt die op een andere plaats dan bij heel wat andere leerlingen. Toch halen ze ook maar een zes, omdat ze niet worden uitgedaagd. Hun zone van naaste ontwikkeling wordt niet aangeboord.

Dat is ook zichtbaar in deel I van PISA maar ook van vroegere onderzoeken. In 2003 scoorde 34,3 percent van onze leerlingen op niveau 5 of 6. In 2015 blijkt dat gedaald tot 20,7 percent. Juist in die groep zitten de hoogbegaafde en makkelijk lerende leerlingen. De vaststelling is dus wel degelijk objectief, concludeert het lid.

Daar komt bij dat de indieners heel veel onderwijsmensen hebben gehoord. Zij getuigen dat ze aandacht moeten geven aan wie niet goed Nederlands kent, leerstoornissen heeft of het thuis moeilijk heeft. De genoemde groep zou wel vanzelf in orde komen. De PISA-resultaten tonen echter het tegendeel. Men raakt die leerlingen kwijt of diagnosticeert hen – ten onrechte overigens – met autismespectrumstoornissen. Daar is de conceptnota op gericht.

Jo De Ro is blij met de uitleg, die evenwel niet wegneemt dat het nodig is dat de indieners hun communicatie aanpassen. Men beschrijft dat het aantal leerlingen in het hoogste percentiel van PISA afneemt in Vlaanderen, en vraagt een inspanning voor die groep. Voor zijn eigen fractie is er geen tegenstelling tussen die zorg en die voor de leerlingen die in een sociaal zwakkere omgeving opgroeien. Het begint met detectie en dus goede observatie door leerkrachten en andere professionals. Welnu, oudere leraren erkennen dat jongeren beter onderbouwd uit hun opleiding komen. De voortdurende herhaling van de zesjescultuur door N-VA komt bij zowel onderwijsmensen, ouders als kinderen over als een beschuldiging. Dat het hun schuld is, toont PISA echter niet aan. Het lid kent ook geen teksten uit de onderwijswereld die verklaren dat zes volstaat.

Volgens het lid zijn er bij de begaafden altijd geweest die naar tien streefden en anderen die uittelden wat ze moesten doen om de helft te halen, behalve voor de dingen waarvoor ze sterk gemotiveerd waren. Volgens het lid gaat er precies naar die interne motivatie te weinig aandacht. Hij roept op om niet de oorzaak bij het onderwijs te leggen.

Kris Van Dijck legt nogmaals uit dat de indieners niet focussen op de leerkrachten maar op de ingesteldheid van leerlingen en studenten. Wat men eigenlijk wil zeggen is dat voor sommigen zes heel goed is en voor anderen zwak. Hij belooft te zorgen voor de juiste tonaliteit.

Wat de elite betreft, die wil zijn fractie bij de uitstroom, niet bij de instroom. Met de elite bedoelt N-VA niet de kapitaalkrachtigen of rijken maar de optimaal gerealiseerde potentie. Hij herinnert daarbij aan de oude term van volksverheffing.

Koen Daniëls vult nog aan dat het woord zesjescultuur in de hele tekst tussen aanhalingstekens staat. Men moet dat getal niet letterlijk nemen. De vraag hoe een dergelijk fenomeen ontstaat, overstijgt het didactische en raakt de cultuur. Mag men nog een prijs uitreiken voor een goede boekbespreking?

Hij treedt bij dat elite voor de indieners niet gaat over de achtergrond van de leerlingen. Ook in een bso-school kan men met fierheid de zone van naaste ontwikkeling met alle leerlingen trachten te bereiken, onderstreept hij. Zijn fractie focust zeker niet exclusief op de hoogbegaafden, al mag deze belangrijke groep niet vergeten worden, want vanzelf komt die er niet.

Elisabeth Meuleman stelt vast dat N-VA in de pers een verhaal verkoopt van te weinig ambitie en te lage normen. Er zou te weinig aandacht zijn voor prestaties en te veel voor welzijn, al stellen zowel de OESO als de voorliggende nota zelf dat zij geen tegenstelling vormen. Een hoog ambitieniveau vereist maatwerk voor het hele spectrum van kinderen.

Kathleen Krekels onderstreept dat het voor de indieners belangrijk is dat ieder kind de onderwijsuitdaging krijgt die het nodig heeft. Wie kan excelleren, moet daartoe de mogelijkheid krijgen. Hetzelfde geldt voor wie de gewone stroom volgt en voor wie extra maatregelen nodig heeft. De lat moet niet voor iedereen gelijk liggen, maar iedereen moet wel over zijn/haar lat raken op het wenselijke niveau.

Jan DURNEZ,
voorzitter

Jo DE RO,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bsc	beroepssecundair onderwijs
HB	hoogbegaafdheid, hoogbegaafd
IQ	intelligentiequotiënt
M-decreet	decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
SES	socio-economische status
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
ZMAL	zeer makkelijk lerend